

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-235-7-18>

**SPATIAL-TEMPORAL DISTRIBUTION OF ICE DEPOSITS
IN CASES OF ITS MASS DISTRIBUTION ON THE TERRITORY
OF UKRAINE DURING CERTAIN DECADES
OF THE PERIOD 1991–2020**

**ПРОСТОРОВО-ЧАСОВЕ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ВІДКЛАДЕНЬ
ОЖЕЛЕДІ У ВИПАДКАХ ЇЇ МАСОВОГО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ
ПО ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ ОКРЕМИХ ДЕСЯТИРІЧ
ПЕРІОДУ 1991–2020 РР.**

Pyasetska S. I.

*Candidate of Geographical Sciences,
Senior Research Fellow
Ukrainian Hydrometeorological Institute
of the State Emergency Service
of Ukraine and the National Academy
of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Пясецька С. І.

*кандидат географічних наук,
старший науковий співробітник
Український гідрометеорологічний
інститут Державної служби України
з надзвичайних ситуацій
та Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Відкладення ожеледі спостерігаються на території України постійно протягом місяців холодного періоду року. Таке явище прийнято відносити до несприятливих з огляду на те, що воно досить часто істотно впливає на роботу ряду галузей економіки, які є погодозалежними від них – енергетика, транспорт, комунальна сфера. Значні відкладення ожеледі дуже часто є причиною аварій та виникнення збитків.

Дослідження ожеледо-паморозевих відкладень на території України, зокрема ожеледі розпочато в ряді робіт О.М.Раєвського [5; 6]. У подальшому роботу в цьому напрямку було продовжено та отримані результати викладено у декількох монографіях із дослідження клімату України [1; 2; 7; 8]. Проте на сьогодні, зважаючи на зміни клімату існує нагальна потреба у поглибленні досліджень з розповсюдження ожеледо-паморозевих відкладень на території України та вирішення питань, які досі не було вирішено. У цьому сенсі автором вже було здійснено ряд досліджень [3; 4]. На тепер постає мета – з'ясувати просторово-часове розповсюдження відкладень ожеледі у випадках її масового розповсюдження по території України протягом окремих

десятиріч періоду 1991–2020 рр. Основним методом дослідження був емпірико-статистичний, який дозволив опрацювати фактичний матеріал та узагальнити його.

У дослідженні використано матеріали спостережень за відкладеннями ожеледі на дротах стандартного ожеледного станка на усіх станціях України у місяці холодного періоду року протягом трьох послідовних десятиріч 1991–2000 рр., 2001–2010 та 2011–2020 рр., які містяться у Метеорологічних щомісячниках (Вип. 10, Ч. II. Україна) та зберігаються у Центральній геофізичній обсерваторії (ЦГО) імені Бориса Срезневського у Києві.

1991-2000 рр. У січні в дати масового відкладення ожеледі найчастіше її відкладення спостерігались на території Київщини, Хмельниччини, Харківщини, Кіровоградщини, Дніпропетровщини (6,6%), Донеччини, Херсонщини та АР Крим (5,1–6,6%). В окремих областях півночі та центру повторюваність становила 4,2–4,7%, а для решти областей 1,5–3,6%.

У лютому в дати масового розповсюдження відкладень ожеледі частіше такі відкладення спостерігались на Чернігівщині, Харківщині, Донеччині (5,7–7,3%). В областях центру країни повторюваність становила 5,0–5,7%. У решті областей найбільша повторюваність становила 4,2–4,6%, а найменша припала на Закарпаття (1,1%).

У березні при масовому розповсюдженні відкладень ожеледі вона частіше спостерігалась на території центру та сходу України – Кіровоградщині, Черкащині, Дніпропетровщині, Донеччині, Київщині, Херсонщині (6,6–8,5%). Повторюваність інших областей становила 3,8–4,7%, а найменша на Рівненщині та Закарпатті (0,9%).

Протягом листопада під час масового розповсюдження відкладень ожеледі вона частіше усього спостерігалась у центрі країни 5,3–5,8% (Черкащина, Вінниччина, Дніпропетровщина), а також в окремих прилеглих областях на Сумщині, Київщині, Житомирщині, Харківщині, Донеччині (5,0–5,5%). Окремо виділяється Хмельниччина де повторюваність становить 6,3%. В решті областей повторюваність щонайбільше становить 4,3–4,8%, а щонайменше 1,8–2,0%.

У грудні за повторюваністю виділяються Київщина та Херсонщина – відповідно 5,7 та 5,3%. У окремих центральних та північних, північно-східних та східних областях повторюваність складає 4,8–4,9 (5,0)% – Чернігівщина, Сумщина, Харківщина, Черкащина, Вінниччина, Донеччина. В решті областей повторюваність становить щонайбільше 4,1–4,4 (4,8)%. В інших областях повторюваність становила 2,3–3,5%.

2001-2010 pp. У січні відкладення ожеледі у випадках їх масового розповсюдження частіше усього спостерігались на території Харківщини, Дніпропетровщини, Донеччини (5,3–5,8%), Херсонщини (5,6%). Такими областями виявились Харківська (6,4%), Дніпропетровська (5,8%). В інших областях повторюваність становила щонайбільше 4,1–4,9%.

У лютому найчастіше відкладення ожеледі у випадках її масового розповсюдження спостерігались на Харківщині, Дніпропетровщині, Вінниччині, Кіровоградщині, Донеччині, Херсонщині, Запоріжжі (5,1–6,4%). В решті областей найбільша повторюваність становила 4,4–5,1%.

У березні найчастіше відкладення ожеледі за умов її масового розповсюдження спостерігались на Харківщині, Черкащині, Кіровоградщині, Луганщині, Донеччині, Одещині (5,6–8,4%). На решті території повторюваність щонайбільше становила 4,2%.

В листопаді найчастіше відкладення ожеледі у випадках її масового розповсюдження спостерігалось на Київщині, Вінниччині, Кіровоградщині, Сумщині, Черкащині, Хмельниччині, Полтавщині та Харківщині (5,6–6,8%). Досить часто вони спостерігались на Чернігівщині, Житомирщині та Дніпропетровщині, а також Рівненщині, Донеччині та Херсонщині (4,0–5,1%).

У грудні частіше усього відкладення ожеледі під час її масового розповсюдження територією України спостерігались на Сумщині, Київщині, Черкащині, Харківщині, Кіровоградщині та Дніпропетровщині (5,0–6,3%). Крім того досить помітним є внесок Хмельниччини, Вінниччини, Донеччини та Миколаївщини (4,1–4,9%). Внесок інших областей становить щонайбільше 3,6–3,9%.

2011-2020 pp. У січні найчастіше відкладення ожеледі у випадках їх масового розповсюдження спостерігались на території центру та північного сходу – Харківщини, Чернігівщини, Донеччини, Кіровоградщини, Дніпропетровщині (5,2–6,2%). Також виділяються області – Тернопільщина, Хмельниччина, Львівщина, Полтавщина, Херсонщина, Миколаївщина, Запоріжжя (4,0–5,6%).

У лютому досліджуваного періоду найчастіше відкладення ожеледі спостерігались у Чернігівській, Київській та Дніпропетровській областях (5,6%). Серед інших областей можна виділити – Черкащину, Вінниччину, Донеччину, Сумщину, Житомирщину, Запоріжжя, Одещину (4,1–4,9%).

У березні відкладення ожеледі за умов її масового розповсюдження частіше спостерігаються на території Харківщини, Донеччини,

Полтавщини, Дніпропетровщини, Луганщини, Запоріжжя, Херсонщини (5,3–8,2%). Серед інших областей виділяються Сумщина, Кіровоградщина, Київщини, Львівщина, Миколаївщина, Одещина (4,1–4,7%).

У жовтні виявлено 1 випадок такого розповсюдження ожеледі у 2014 р. Відкладення ожеледі у цьому випадку спостерігались досить широко по Україні у різних її регіонах, у рівній повторюваності серед областей по 7,7% кожна.

У листопаді найбільш часто відкладення ожеледі у випадках їх масового розповсюдження спостерігались на Кіровоградщині та Черкащині (7,3 та 7,0%). Досить часто відкладення ожеледі спостерігаються на Хмельниччині, Вінниччині, Полтавщині (5,1–5,9%). Повторюваність інших областей становить щонайбільше 4,1–4,9%.

У грудні останнього десятиріччя найбільш часто відкладення ожеледі при їх масовому розповсюдженні спостерігались на Харківщині, Чернігівщині, Кіровоградщині, Дніпропетровщині, Донеччині (5,1–6,2%). Дещо менша повторюваність характерна для деяких інших областей – Київщини, Житомирщини, Полтавщини, Черкащини, Вінниччини, Луганщини, Херсонщини (4,4–4,7%).

Отже, територіально у випадках масового розповсюдження відкладень ожеледі у зимові місяці 1991–2000 рр. найбільша повторюваність припадала на ряд областей – центральні (Вінницька, Черкаська, Кіровоградська, Дніпропетровська), північні та північно-східні (Київська, Чернігівська, Харківська), східні (Донецька), окремі з південних (Одеська, Херсонська, Миколаївська). На початку весні та наприкінці осені дещо більш помітним стає повторюваність західних областей, в першу чергу Хмельниччини.

У цілому по окремих роках обох десятиріч 2001–2010 та 2011–2020 рр. частіше відкладення ожеледі у випадках їх масового відкладення по території України спостерігається у Чернігівській, Сумській, Харківській, Вінницькій, Черкаській, Кіровоградській, Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській та Херсонській.

Література:

1. Опасные явления погоды на Украине : монография / под ред. К. Т. Логвинова. Труды УкрНИГМИ. 1972. Вып. 110. 235 с.
2. Природа Украинской ССР. Климат : монография / под ред. К. Т. Логвинова, М. И. Щербаня. К. : Наукова думка, 1984. 231 с.

3. Пясецька С. І. Характер масового розповсюдження відкладень ожеледі на території України в останнє двадцятиріччя протягом 2001–2010 та 2011–2020 рр. *Перспективи дослідження Землі: поточний стан та раціональне використання ресурсів* : матеріали міжнародної наукової конференції (28–29 грудня 2021 р. м. Люблін, Республіка Польща) [Prospects for Earth exploration: current state and rational use of resources. Lublin, Republic of Poland. December 28–29. 2021]. С. 82–86. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-183-1-22>

4. Пясецька С. І. Особливості розповсюдження масових випадків відкладень ожеледі, налипання мокрого снігу та складних відкладень категорії НЯ (небезпечної) та СГЯ (стихійної) на території України протягом останнього десятиріччя 2011–2020 рр. *Нові імпульси розвитку природничих наук в Україні та країнах ЄС: питання наукових досліджень* : колективна монографія. [New impulses for the development of natural sciences in Ukraine and EU countries. Wloclawek, 2021]. С. 135–163. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-141-1-6>

5. Раевский А. Н. К вопросу о повторяемости гололеда. *Метеорология и гидрология*. 1953. № 1. С. 28–31.

6. Раевский А. Н. Влияние рельефа на распределение гололеда на территории Украины. Труды УкрНИГМИ, 1961. Вып. 29. С. 50–62.

7. Стихийные метеорологические явления на Украине и Молдавии : монография / под ред. В. Н. Бабиченко. Л. : Гидрометеоиздат, 1991. 223 с.

8. Стихійні метеорологічні явища на території України за останнє двадцятиріччя (1986–2005 рр.) : монографія / за ред. В. М. Ліпінського, В. І. Осадчого, В. М. Бабіченко. К. : Вид-во Ніка-Центр, 2006. 311 с.